

СТРЕЛЬНИКОВ Віктор Юрійович

професор кафедри філософії і економіки освіти, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, д.пед.н., проф. (Україна, м. Полтава)

Розвиток лідерських навичок педагогів у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін

Розвиток лідерських навичок педагогів у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін розглядався нами у попередніх розвідках [2, с. 45–51; 3, с. 64–81; 4, с. 312–313; 5, с. 533–538], де нами з'ясовано такі характеристики професійної фасилітації педагога-лідера: а) вона є організацією процесу роботи групи, яка спрямована на досягнення групою поставлених цілей; б) процесом, який підвищує ефективність роботи групи, сприяє залученню і зацікавленості учасників, розкриттю і максимальному включенню потенціалу кожного; в) простором, де виявляються інсайти, проривні рішення, актуалізується колективний інтелект; г) є мистецтвом залучення мислення й енергії кожного учасника до колективної творчості; д) є набором практик, які полегшують виконання завдань групи, оптимально використовується необхідний час, індивідуальні здібності кожного; е) не простою сумою зусиль учасників групи фахівців на курсах підвищення кваліфікації у закладі неперервної освіти, а синергією; є) способом допомогти групі якнайкраще мислити; ж) мирною революцією, колективною еволюцією.

Для розвитку лідерських навичок педагогів як фасилітаторів у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін важливим є розуміння відмінностей фасилітаційного підходу від традиційного групового обговорення [1; 2, с. 45–51; 3, с. 64–81; 4, с. 312–313; 5, с. 533–538]. Так, традиційній роботі з групою властиві: а) узурпація більшої частини часу активними фахівцями на курсах підвищення кваліфікації у закладі неперервної освіти, які швидше міркують; б) сприймання запитань як викликів; в) перебивання, втручання в розмову; г) уникнення відмінних точок зору як конфліктних; д) відсутність уваги до думки інших; е) завершення дискусії настає тоді, коли сформульована правильна відповідь.

Ці ж ознаки за фасилітаційного підходу мають інше, навіть, протилежне значення: а) у пошуку рішення беруть участь усі фахівці на курсах підвищення кваліфікації у закладі неперервної освіти; б) запитання важливі для прояснення суті висловлених пропозицій; в) кожен вільно висловлює свою думку; г) складність обговорюваного питання потребує думки кожного; д) увага до думки кожного фахівця на курсах підвищення кваліфікації у закладі неперервної освіти є важливою для вирішення проблеми; е) її вирішення настає тоді, коли всі зрозуміють найкращу аргументацію і знатимуть, як їм діяти.

Розвиток лідерських навичок педагогів як фасилітаторів, експертів з методів групової взаємодії, у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін передбачає наявність у них таких умінь: а) організувати освітній процес, залучити до нього вихованців, структурувати роботу групи для досягнення спільної мети; б) створювати освітнє середовище, зокрема, віртуальне, де ефективним є процес групової взаємодії; в) слідкувати

за виконанням завдання і за взаємозв'язками вихованців, їхніми позитивними відчуттями і світосприйняттям.

Нами виділені лідерські навички педагогів як фасилітаторів, експертів з методів групової взаємодії для соціального забезпечення суспільства змін. Серед них такі навички: а) прояв віртуального терпіння, поваги до різних стилів спілкування вихованців; б) перефразування сказаного вихованцем: повтор його думки іншими словами; в) цим педагог у закладі освіти дає зрозуміти, що почув вихованця і підтверджує його право на власну думку; г) розпитування – для уточнення позиції вихованця, прояснення суті його рішення проблеми; д) віддзеркалення того, що сказав вихованець, для появи довіри між учасниками дискусії; е) фіксування ідей; є) стекингу (від англ. *stacking* – «укладання в стопку») – встановлення послідовності висловлювань вихованців, черговості; ж) трекингу (від англ. *tracking* – «відслідковування, супровід») – відслідковування декількох ліній обговорення якщо йде розгалуження ідей вирішення проблеми; з) підбадьорення учасників дискусії; й) урівноваження напрямку дискусії, якщо вона йде в одному «руслі»; к) залучення до розмови затятих «мовчунів»; л) визнання почуттів учасників дискусії; м) «приєднання» до їхнього внутрішнього світу; н) прийняття іншої точки зору; о) емпатії – розуміння відносин, почуттів, психічних станів інших у формі співпереживання; п) навмисного мовчання, тримання паузи; р) лінкування (компонування), тобто вміння всі «недокомпоновані» частини обговорюваного проєкту довести до кінця і пов'язати між собою у зрозумілий довершений формат; с) пошуку точок перетину для вирішення проєкту, яка необхідна в умовах поляризації дискусії, пошуку чогось спільного, об'єднуючого, хоча й не очевидного; т) уважного слухання, навіть за наявності своєї, навіть протилежної, точки зору; у) це необхідно для позначення певних позицій, виходячи з конкретних ролей учасників дискусії (лідера групи, керівника, активного учасника, спостерігача); ф) підведення підсумків дискусії, адже в груповій роботі важливо її узагальнити, зробити резюме, перефразувати своїми словами те, що відбувалося, у до чого прийшли в процесі дискусії; х) структурування висловлених ідей на вкрай важливі, необхідні й частково доречні та встановлення порядку їх подальшого обговорення й реалізації – «Означені питання стосуються різних тем, давайте будемо розглядати окремо в такій послідовності ...», «Запропоновані рішення стосуються різних рівнів узагальнення, кожному варто приділити увагу ...», «Як можна описати структуру вирішення обговореної проблеми?»; ц) формулювання висновку [3, с. 64–81; 4, с. 312–313; 5, с. 533–538].

Це не повний перелік складників розвитку лідерських навичок педагогів як фасилітаторів у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін.

Однак, масове застосування означених складників розвитку лідерських навичок педагогів як фасилітаторів у закладі неперервної освіти для соціального забезпечення суспільства змін є досить проблематичним через матеріальні, духовні, психологічні й організаційні чинники. Однак, у освітньому процесі кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського використання компетентнісного і фасилітаційного підходів довело їхню перспективність та актуальність для розвитку професійних компетентностей фахівців у сфері освіти, їхніх лідерських навичок для соціального забезпечення суспільства змін.

Список використаної літератури

1. Гуманізація педагогічного процесу у вищій школі : колективна монографія / керівник колективної монографії д.пед.н. Л.В. Лебедик. Полтава : ПУЕТ, 2020. 196 с. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/9284>
2. Стрельніков Віктор, Іленко Наталія, Литовченко Ірина, Ніколішина Елла. Навички викладача-фасилітатора для формування професійних компетентностей лікарів-стоматологів в умовах комп'ютерно-орієнтованої освіти. Імідж сучасного педагога. 2021. № 1 (196). С. 45–51. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/224351>
3. Стрельніков В.Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітувального підходу в умовах воєнної агресії. Постметодика. 2022. №1–2. С. 64–81.
4. Стрельніков В.Ю. Розвиток фасилітаційних навичок майбутніх корекційних педагогів. Нова українська школа: траєкторія поступу: зб. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф., 02 квіт. 2021 р. / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княгницької. Маріуполь : МДУ, 2021. 332 с. С. 312–313. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/16840>
5. Стрельніков В.Ю. Формування навичок фасилітатора у майбутніх фахівців сфери соціальної роботи. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 18-19 трав. 2021 р. К. : Університет «Україна», 2021. 835 с. С. 533–538. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/17873>

ЗОТОВА Юлія Костянтинівна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
НТУ «ХП» (Україна, м. Харків)

Соціальний захист прав сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: нормативно правовий аспект

Однією із основних характеристик сучасного суспільного життя є глибокі інтеграційні процеси, які охоплюють різні сфери, у тому числі і правові системи держав. Одним з основних компонентів державної політики України у сфері захисту дитинства є удосконалення нормативно-правової бази. Результатом цієї діяльності: на сьогодні Україна є учасницею цілої низки міжнародних документів у сфері забезпечення прав дитини, в тому числі, сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Важливе значення має ратифікація ряду міжнародних договорів у сфері сімейного права, розроблених у рамках Ради Європи і Гаазької конференції з міжнародного приватного права, що дозволяють вирішувати практичні питання, які стосуються здійснення прав дітей, регулюють відносини батьків і дітей, як матеріальні, так і особисті. Деякі з цих договорів були підписані Україною ще у 2002 – 2003 роках.

У 2008 році ратифіковано Європейську конвенцію про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми (1980). Діти сироти можуть зростати і розвиватись в сім'ях, здобувати навички для дорослого життя.